

Դրանով նրանք միայն կամենում էին զանազան աւազակախմբերով աւերուած երկիրը դարձնել խաղաղ, աշխատասէր և հարուստ վաճառատեղի»... (աղմկալի ծափահարութիւններ).... Ներկայ եղողներէից շատերը նոյնպէս ճառեր են արտասանում և վերջը միաձայն ընդունում է հետեւեալ որոշումը. ճանկալ ժողովն արտայայտում է իւր խորին ցաւակցութիւնը, որ չնայելով իրենց հանդիսաւոր խոստմանը, որ ամփոփուած է Բերլինի վեհաժողովի պայմանադրութեան 23 և 61 յօդուածներին մէջ, ստորագրող պետութիւնները իսկական միջոցներ չեն ձեռք առել՝ վարչական բարենորոգումներ մըտցնելու Տաճկական պետութեան կրօնական ու աւերական վիճակներում և թախանձանօք դիմում է այդ պետութիւններին և Հիւսիսային Ամերիկայի միացեալ Նահանգներին՝ մշակելու և Սուլթանին առաջարկելու այնպիսի ծրագիր, որ ապահովէ արդար և մարդասէր կառավարութիւնը Տաճկաստանի բոլոր նահանգներում:

Վեզովի արտավիժումը. Վերջին տարիների ընթացքում այնքան սարսափների ականատես եղանք, այնքան դժբախտութիւնների հանդիպեցինք, որ մեր զգացմունքները բրտացան, կոշտացան, մեր նեարդերը բթացան. ոչ մի դժբաղդութիւն ու ահուկի պատահարներ այլ ևս ներգործութիւն չեն ունենում մեզ վրայ, այլ ևս մեր սրտի նուրբ թելերը չեն շարժոււմ. այսօրուայ լսածը վաղը մոռանում ենք և կրկին նոր բան սպասում: Այս տարաբաղդ հանգամանքն է պատճառը երկի, որ վերջին ժամանակներս արտասահմանում տեղի ունեցած մի քանի խոշոր դժբախտ դէպքերը բոլորովին աննկատելի անցան մեզ համար. Վեզովի արտավիժումը, Կուրիէրի ածխահանքերի մեծ դժբախտութիւնը և Կալիֆօրնիայում երկրաշարժի պատճառած ընդարձակ աւերումները ուրիշ ժամանակ մեծ տեղ կգրաւէին մեր մամուլի էջերում, իսկ այժմ բաւականանում ենք միայն հեռագիրների հաղորդած կարճ տեղեկութիւններով և անմիջապէս մոռացութեան տալիս:

Երբէք Վեզովի հրաբխային գործունէութիւնն այնպիսի սարսափելի ուժով չէր հանդէս եկել, ինչպէս այս անգամ: Այն ժամանակից մկսած, երբ երկրաբանութիւնը զբաղոււմ է հրաբուխների ուսումնասիրութեան ճիշտ մեթոդների հետազոտութեամբ, ոչ մի դէպք չի եղել, որ հրաբուխների շուրջն ապրող ազգաբնակչութիւնն այնպէս յանկարծակի գար, ինչպէս

այս անգամ 1902 թ. Մարտինիկի երկրաշարժը և Սէն-Պիէրի կործանումը մի քանի դիտնականներ արդէն գուշակել էին, թէ և դրանց կարծիքը մերժուեց և արկածի հենց նախօրը հանգստացնող լուրեր հրատարակուեցան: Վեզուվի լաւայի արտաւիժման հետ միաժամանակ սաստիկ զօրեղ երկրաշարժներ եղան: Վեզուվի գլխաւոր 'հրաբխի համարեան կէսը կտրուել է, Վեզուվի թէ կտրուած լինի սուր ածելիով, ինչպէս ասում է ակնատես թղթակիցներից մէկը: զագաթի բարձրութիւնը մօտ 250 մետր պակասել է: Զոհերի թիւը դեռ ճշտութեամբ յայտնի չէ: հեռագրները հաղորդում են, որ հարիւրաւոր մարդիկ թաղուել են Ս. Զուլէպէի, Օտոեանի, Բինվէնտի և Անունցիատի աւերակների տակ: Վտանգուած է նաև Վեզուվից հիւսիս ապրող ազգաբնակութիւնը: միայն Նէպոլում արդէն 10,000 փախստականներ կան: նոյնքան հաւաքուել են նաև Կաստելամարէում և Կազերտա գաւառում: Տօրէ Անունցիատի բնակիչները սարսափահար են եղել: թէ և դեռ մի շաբաթ առաջ կարծում էին, թէ իրանք վտանգից ազատ կմնան: Թէ այդտեղ և թէ Նէպոլում ահագին քանակութեամբ մարդիկ կրօնական խեղաբարութիւն կոչուած հիւանդութիւնն են ստացել: մի թղթակից հեռագրում է Հռովմից: Անունցիատի բնակիչների տրամադրութիւնը բնորոշում է հետեւալ դէպքով: Երբ լաւայի հրաբորբոք հոսանքներն սկսում են մօտենալ քաղաքին, քահանան խաչելութիւնը, Աստուածամօր պատկերը ձեռքերին դիմաւորում է լաւային: հոսանքը հետգհետէ մօտենում է և քահանան ահագին բազմութեան հետ միասին ստիպւում է յետ քաշուել: Այդ միջոցին մի քանի կանայք նկատում են, որ Աստուածամօր պատկերի արկղի ապակին կոտրուել է: այդ է համարում ահա անյաշողութեան պատճառը: Քարի և աւազի անձրեք ամբողջ տարածութիւններ ծածկում է հաստ շերտերով: փոշիով և մոխրով լցուած է օդը՝ տներում, փողոցներում և ափերին մօտեցող նաւերում: Նաւերից մէկի վրայ եղած մարդիկ համարեան խեղդում էին ներշնչած օդից և ստիպուած եղան յետ դառնալ: Պօմպէյն վտանգից զերծ է մնացել, որովհետև լաւայի հոսանքը կանգ է առել Բոտասարում, լուր կայ նոյնպէս, թէ Պոցուօլի քաղաքը, որ մի քանի վերստ հեռու է Պօմպէյից, կամաց-կամաց ծովի մէջ է ընկղմւում: Լրագիրների գրածներին նայելով՝ Իտալիային հասած այս դժբախտութեան արհաւիրքն այնքան հրաբխի արտաւիժումը չէ, որքան ազգաբնակութեան նախապաշարունմն ու տգիտութիւնը և կառավարութեան անգործունէութիւնը: Հարկաւ լաւայի հո-

սանքի առաջն առնելու ոչ մի հնար չկայ, բայց ազգաբնակչութիւնն ու կառավարութիւնը կարող էին նախազգուշացուցիչ միջոցներով որոշեալ չափով դժբախտութիւնների առաջն եւ զոհերի թիւը քչացնել: Հրաբխի շրջակայքի բնակիչները կարող էին ժամանակին հեռանալ, բայց անհոգ գտնուելով զոհն գնացել իրենց անստութեանը. մի խումբ գիւղացիներ իրենց քահանայի առաջնորդութեամբ նոյն իսկ լաւայի հոսանքին դիմաւորել են աղօթքներ ասելով և բոլորն էլ հոսանքի տակ ընկնելով՝ կենդանի այրուել են: Նէպալօլում 800 բանուոր միասին զոհ են գնացել հանգամանքին, որ չնայելով գործարանի խախուտ տանիքին, դուրս չեն գնացել այդ տեղից, երբ տանիքը ծածկուել է հինգ մետր հաստութիւն ունեցող մոխրի ու քարերի շերտով: Եթէ գործարանի պատերը նոյն իսկ գրանիտից լինէին, դարձեալ դժուար թէ տունը դիմանար այդ անոռի ծանրութեանը: Չնայելով այդ հանգամանքին գործարանում շարունակուած են աշխատանքը և բոլորը միասին ճշմուղուած ծանրութիւնից քանդուող շէնքի տակ: Գաստեր շատ կան արտասահմանեան լրագրութեան մէջ: Սպանուածների թիւը հազարից շատ է անցել, իսկ շէնքը 400 միլիոն ոսկուց աւելի են հաշուել:

Իտալացիք էլ ուրեմն հեռու չեն գնացել մեր տգէտ ամբոխից, որ ժանտախտի, խոլերայի, երաշտի ու մորեխի ժամանակ խաչ ու խաչվառով են գթութիւն հայցում....:

Կուրիների աղէտը: Եւրոպայում տեղի ունեցած մի երկրորդ մեծ աղէտն էլ Կուրիների (Պա-դը-կալէի դեպարտամենտում) ածխահանքերում պատահած սարսափելի բռնկման և հրդեհին բազմաթիւ մարդկային զոհեր տալն է. հազար մարդուց աւելի բանուորներ սպանուեցան այդտեղ և մօտ մի ամսուայ ընթացքում շարունակ դիակներ և կենդանի թաղուած մարդկանց մարմիններն էին հանւում: Աղէտից երեք օր անցնելուց յետոյ հանքերի ինժեներների ժողովը որոշում է կայացրել թէ պէտք է բոլոր կենդանի թաղուած բանուորներին մեռած համարել. բայց մի զարմանալի և անբեականալի դիպուածով աղէտի ժամից քսան օր անցնելուց յետոյ, ածխահանքից կենդանի հանում են տասներեք մարդ: Սրանք առանց կերակրի և ըմպելիքի կենդանի էին մնացել 300 մետր խորութիւն ունեցող փոսերի մէջ: Ազատուածներին անմիջապէս տանում են հիւանդանոց, լողացնում, մաքուր սպիտակեղէն, զգեստ հագ-